

ОПШТИНСКА УПРАВА У БЕОГРАДУ ЗА ВРЕМЕ АУСТРИСКЕ ВЛАДАВИНЕ (1718—1739)

Карактер Хабзбуршке монархије у првој половини XVIII века

У доба феудалног поретка, држава у модерном смислу схватања државе, не постоји; такозвана државна територија је лично власништво владарево. Тако је било у хришћанским земљама, а тако је било и у исламској држави османских Турака. То је нарочито вредело за Хабзбуршку монархију. У феудалном поретку владар се ослањао на своју пратњу, на оружану снагу, на војску уређену по извесном систему. Почетком осамнаестог века Хабзбуршка монархија је још увек феудална држава, али већ са битним елементима модерне државе; она базира на стајаћој војсци, и на чиновницима. Од раније организације остао је основни принцип: владар се ослања на војску, којој су подређени остали елементи државне управе. Али наместо некадашњих династа и племића, владар се сада ослања на војне заповеднике, на генерале, а поготово на територијама тек освојеним од Турака. Тако се поступило и у Мађарској, и у Србији, када су биле освојене од Турака.

Срби у Београду, и Срби у Будиму

У управљању Будимом и Београдом постојале су велике сличности. Ни у Будиму, некадашњој престоници мађарских краљева, нису ослонац генерала домороци Мађари, ни у Београду, главном месту краљевине Србије, нису ослонац генерала домороци Срби, него у тим градовима тек насељени Немци. Они су насељени у важнијем делу ових насеља:

у Будиму у тврђави, а у Београду у дунавском крају. Поготово је то вредело за Београд у којем, по једном личном решењу цара Карла, „као у крајњем граничном месту, и првом зиду целог хришћанства, немачка нација у свако доба мора бити прва по снази, и по броју.¹ Генерала је у самом граду заступао „плацмајор“ или „орцкомендат“, који је био у вези са претседницима вароши преко којих је спроводио оно што је за војску, односно за државу, било најподесније. У питањима цивилне управе потпадао је Београд под комору. Прва непосредна власт били су провизорати.

Ипак је по Србе у Београду била ситуација повољнија, него по Србе у Будиму. Београд није као Будим, који је био краљевски слободни град, чинио једну општину, којом је управљао магистрат, уствари Немци из свог насеља, него две општине, Немачки или Дунавски Београд, и Српски или Савски Београд, формално равноправне. Немамо података да је Српски Београд био у неком подређеном односу према Немачком Београду. Срби у Београду могли су бити добро поучени за какву самоуправу да се боре од Срба из Будима, који су ту магистратску управу, у којој су били носиоци власти искључиво Немци, исувише осетили на својој кожи те су је често, са огорчењем, називали кратко „Немци“ или „Немац“.²

Како је изведено организовање управе Српског Београда као политичке за-

¹ Bodenstein G., Das Statut der Belgrader Deutschenstadt von 1724, *Ungarische Rundschau* II, св. II, 2, 413.

² Поповић Д., *Срби у Будиму*, 37.

једнице није нам довољно познато. Да ли је за организовање варошке управе у Српском Београду био позван какав Србин из Будима; или се можда у Београду нашао какав Србин, који је раније живео у Будиму, тада најбоље уређеној вароши са српским становништвом; или је виша власт прописала уређење општине; или препустила да се ствари развијају како то Срби желе — тешко је одговорити. Вероватно је да су Срби Будимци знатно помогли Србима у Београду при организовању општине, а Срби у Београду могли су од Срба у Будиму, који су већ 30 година управљали на нов начин, добити само најбоље савете, и стога је потребно мало се осврнути на однос Срба у Београду према Србима у Будиму.

Где су се све населили Срби из Београда када су 1690 године морали да напусте своја огњишта, засада поближе не знамо. Али, бар тако изгледа, највише у Сентандреји јер је, три године доцније, постављен за старешину или, како се у акту каже, „капетана“ Срба у Сентандреји Иван Милутиновић,³ старешина српске општине у Београду несрећне 1690 године. И једну цркву у Сентандреји подигли су Београђани и она се звала Београдска. Изгледа да се један део Сентандрејаца убрзо преселио у Будим. Ни у Будиму Срби нису били задовољни. Нису веровали да ће се убрзо вратити натраг на своја огњишта у Србију и када је 1699 године склопљен мир у Карловцима, убрзо затим 1702 године, преселио се један, и то доста знатан, део Срба из Будима у Београд.⁴

Враћање Срба из Будима натраг у Београд наставило се и после Пожаревачког мира 1718 године. Чим је пао Београд под аустриску власт, кренуло је неколико најистакнутијих Срба привредника из Будима у Београд. Кренули су, међу осталим, Никола Димитријевић — Чукурханлија, родом Београђанин, један од најимућнијих и најугледнијих

Будимаца, а са њима и неки прваци будимских Срба као Ненад, оснивач угледне породице Ненадовића из које је изишао и митрополит Павле Ненадовић, и један од најстаријих бирова будимских, Илија Бошњак. На једном малом листићу записао је тадашњи биров Стојко Петровић, доста пакосно, „како отидоше у Белиград што који да фатају дућане и куће“. Три дана доцније, 20 августа исте године, дописао је он, како је отишао у Београд и учитељ у будимској школи „и остави ђаке и школу“. Неки од њих су отишли да уђу у посед кућа у којима су некад становали, а неки са намером да напусте Будим и да се населе у Београду.⁵ Поуздано знамо да је знатан број Срба привредника убрзо напустио Будим и преселио се у Београд. То је забележено приликом пописа становништва у Будиму 1720 године.⁶ Међу овима био је и Зака Добрић, капамација, ранији становник Београда. По Великој сеоби настанио се он прво у Коморану, а затим се преселио у Будим. Једно краће време, 1702—3 године, био је писар у будимској општини.⁷ Он се 1722 године спорио за свој дућан „на Сави“, који је држао „за први Немаца“, то јест 1688—1690 године. За ово су јамчили Тома Павловић, ранији биров будимски, као и угледни привредници будимски Јован Стефановић, Дача Рашић, Јоса Стефановић и Петар Ракосављевић, вероватно ранији становници београдски. Добрићев син, Тимотије, настанио се у Београду и у последњој општинској управи био је ешкуч.⁸ У Београду су, као придворни калуђери, провели више година Исаија Антоновић и Павле Ненадовић који је и сам служио у будимској општини. И тешко је веровати да се митрополит Мојсије Петровић који се, већ 25 фебруара 1718 године, кренуо у Беч „поради неких ствари, такође и заради варошана белиградских християна, ако би им се могла каква привилегија извадити“, није користио везама и искуствима Будим-

³ Радонић Ј., *Прилози за историју Срба у Угарској* I, 77.

⁴ *Гласник СУД*, друго од III, 38.

⁵ Архив будимске општине. Неексхибовани списи.

⁶ Acsádi J., *A magyarországi népesége a pragmatica sanctio korában*, Budapest 1896, 419—20.

⁷ Поповић Д., *Срби у Будиму*, 70.

⁸ *Гласник СУД*, друго од IV, 209.

маца који су га том приликом, при пролазу, по препоруци митрополита Вићентија Поповића, дочекали.⁹

Нису нам познати напори Срба у Београду да и њихово насеље добије своју управу по узору на варошке општине у Мађарској, а нарочито српске општине у Будиму, али са жељом да буду независни од немачке општине у Београду. Зато говоре све институције, као и називи за институције и звања: биров, ешкут, танач и други. Сви ови мађарски називи уствари су дословни превод немачких термина из уређења јужнонемачких вароши. Танач (tanács) је исто што и „Rath“, биров (biró) исто што и „Richter“, а ешкут (esküdt) исто што и „Geschworene“. Ови напори завршени су са успехом. Срби у Београду добили су самоуправу.

Биров. — Биров је стајао на челу општинске управе. Овај назив, у смислу старешине, био је Србима већ израњив познат, можда још из доба пре Турака, из времена када су у овим крајевима владали Мађари. Године 1711 назив биров забележен је, вероватно у смислу старешине, у ковачком и механичком руфету. Биров је претстављао општину пред вишим властима и другим лицима. Он је потписивао општинску пошту, коју је потврђивао печатом. Биров је сазивао танач, разне одборе и скупштину; председавао им и руководио њиховим радом. Он је на челу делегација и литија. Биров није у својој дужности морао бити увек и свугде присутан, него га је могло заменити и друго лице, вероватно оно које би он, договорно са таначем, или ешкутима, одредио. Биров се бринуо о општини, о њеној безбедности, чистоћи и осталом. Једном речју он је старешина општине и народа.

Како је и када вршен избор бирова не знамо. Избор је вероватно вршен, као и у Будиму, о Ђурђеву — дне. Изборима бирова, са којим је мењана цела

управа, присуствовао је комесар изасланик Администрације која је потврђивала избор. Избор је сматран пуноважним тек пошто би власт избор потврдила, а то је, уосталом, и био смисао потврде. Тако је 14 јануара 1724 године Администрација потврдила за бирова Аврама Ђукића, који је добио 76 гласова.¹⁰

Како су се потписивали београдски бирови, а како су их звали? — Године 1717 и 1718 потписивао се Аврам Ђукић као биров. Године 1719 забележен је он од митрополита као кнез.¹¹ Године 1724 потписао се као велики биров, а на печату, стављеном на исти акт, уцртана је само реч биров. Стефан Радивојевић се 1722 потписао као велики биров. Године 1725 потписао се Гаврило Рашковић као „постављени варошки биров“. Године 1726 забележен је Гаврило Рашковић као кнез,¹² а 1727 он се потписао као велики биров. Стојан Георгијевић потписао се 1730 као велики биров. Антоније Јовановић се 1733 потписао као биров, а забележен је и као велики биров. Године 1735 потписао се Гаврило Рашковић као „штотриктер белиградски“,¹³ и као велики биров. Последњи старешина београдске општине Теодор Петровић потписао се 1738 године као биров.¹⁴

Могло би се, на крају, овако резимирати. У народу су били звани кнез или биров па су се и они сами тако потписивали. У актима су се потписивали са „велики“ за разлику од кишбирова, или малих бирова, како су звани њихови служитељи. Титулу „штотриктер“ су употребљавали да би указали како они имају исти положај у Српском Београду, као и председници општинског одбора у Немачком Београду.

Титула бирова била је господар, а ређе господин. Поред титуле стављани су им епитети: поштенородни, благородни, добродородни, достопочтени, благоразумни, доброга племена родни; или не-

⁹ Гласник СУД, друго од III, 205.

¹⁰ Патријаршиско-митрополитски архив. Невексхибовани списи.

¹¹ Поповић Д., Грађа за историју Београда

од 1711—39, Споменик LXXVIII, 35.

¹² Гласник СУД, друго од III, 281.

¹³ Гласник СУД, друго од IV, 225.

¹⁴ Архив Матице српске бр. 2886, 3166.

мачки wohlgeborener, wohlweiser; или латински egregius, nobilis ac generosus. Како је адресовано на латинском језику бирову и извршном одбору општине београдске, ево примера: Nobili ac generoso Domino Stojano Georgiebits, iudice Belligradensi, coeterisque iuratis assessoribus Savae civitatis, Domino fratri meo honorando à Belligrad.

Ко су били бирови, и када?

- 1717 — 18 Аврам Ђурић.
- 1718 — 19 Аврам Ђурић.
- 1719 — 20 Аврам Ђурић.
- 1720 — 21 Гаврило Рашковић (?).
- 1721 — 22 Стефан Радивојевић.
- 1722 — 23 Стефан Радивојевић.
- 1723 — 24 Аврам Ђурић.
- 1724 — 25 Гаврило Рашковић.
- 1725 — 26 Гаврило Рашковић.
- 1726 — 27 Гаврило Рашковић.
- 1727 — 28 Гаврило Рашковић.
- 1728 — 29 не знамо.
- 1729 — 30 Стојан Георгијевић
(Ђорђејевић, Ђорђевић).
- 1730 — 31 Стојан Георгијевић.
- 1731 — 32 не знамо.
- 1732 — 33 Антоније Јовановић.
- 1733 — 34 Антоније Јовановић.
- 1734 — 35 не знамо.
- 1735 — 36 Гаврило Рашковић.
- 1736 — 37 Гаврило Рашковић.
- 1737 — 11 децембра исте године
Гаврило Рашковић.
- 1738 — 39 Теодор Петровић.

Аврам Ђурић био је биров четири пута, Стефан Радивојевић двапут, Гаврило Рашковић седам, а можда и осам пута; Стојан Георгијевић (Ђорђевић) двапут, Антоније Јовановић двапут, Теодор Петровић једном. За две године нису нам позната имена бирова, а за једну годину нисмо сигурни.

Шта знамо о бировима?

Гаврило Рашковић. — Са презименом Рашковић срећамо врло угледне људе, по правилу на челу општине и у Београду, и у Будиму, и у Темишвару. Биће да су сви ови били чланови чувене породице Рашковић, некадашњих старовлашких кнезова из

Сл. 1 — Потпис хаџи Гаврила Рашковића

Сл. 2 — Један од печата Гаврила Рашковића

Сл. 3 — Један од печата Гаврила Рашковића

Сл. 4 — Један од печата Гаврила Рашковића
(Сл. 1—4 из Будимског и Пештанског архива)

Сл. 5 — Потпис бирова Аврама Ђурића
(Архива града Београда)

Штиткова. Име Гаврилово први пут сретемо 1720. По занимању је, изгледа, био извозник. Те године, у једном писму од 9 маја, писаном у Београду од Иштока Соколовића, капамације, у процесу против Мишка Шутлије, а упућеном на будимског бирова, налазимо печат Гаврила Рашковића, што ће вероватно значити да је он те године био биров. Године 1721 16 марта узео је он на чување, односно под интерес, неке „сиротињске новце“, то јест новце неке сироте или сирочади чијом су имовином управљали тутори. Мора да је већ тада уживао велики углед, јер се као његови јемци, за исправност посла, јављају најугледнији Будимци. Године 1722 купио је себи кућу у Дунавском или Немачком Београду за 300 форината. Приликом присилног исељавања Срба из Дунавског Београда морао је ову своју кућу продати служитељу принца Александра за исту своту.¹⁵ Од 1724 до 1728 године био је стално биров. Изгледа да је 1732 године био на хаџилуку у Јерусалиму. Оданде је донео митрополиту на поклон свилен црвен појас, а манастиру Винчи икону св. Ђурића.¹⁶ Отада даље потписује се као хаџија. Од 1733 био је епитроп Саборне цркве,¹⁷ а од 1736 до своје смрти, 11 децембра 1737, био је и биров. Године 1736 био је изабран за „општеномског де-

¹⁵ Споменик LXXVIII, 131.

¹⁶ Споменик LII, 1236.

¹⁷ Споменик LXXVIII, 90.

¹⁸ Патријаршиско-митрополитски архив. Не-ексхибовани списи.

¹⁹ Гласник СУД, друго од. IV, 254.

²⁰ Стојановић Љ., Стари српски записи и натписи бр. 2718.

²¹ Гласник СУД, друго од. VI, 3.

²² Архив града Новог Сада 1750.

²³ Споменик LXXVIII, 17.

²⁴ *Ib.* 25.

путирта”. Маја 1736 године налазио се у Бечу где је отсео у хотелу, „конаку”, Гулдиперу (Guldenberg?).¹⁸ У свом писму од 20 марта 1737 године жалио се из Варадина што су га ухапсили због неких народних новаца.¹⁹ Убрзо затим он је умро. Колико је био цењен види се из једног записа којим је забележена његова смрт. У том запису се каже: „И престави се господин Гаврил Рашковић декемврија 11-го ва вечер, у шест сахата и пол седмаго, в Белградје лета 1737 года”.²⁰ Његов брат Михаило примио се, по његовој смрти да одговара за рачуне покојног Гаврила. Гаврило је био у кумству са будимским бировом Станојем Радојевићем. По паду Београда под Турке његов брат Михаило прешао је у Земун²¹ а из Земуна у Нови Сад. 1750 године био је сенатор у Новом Саду.²²

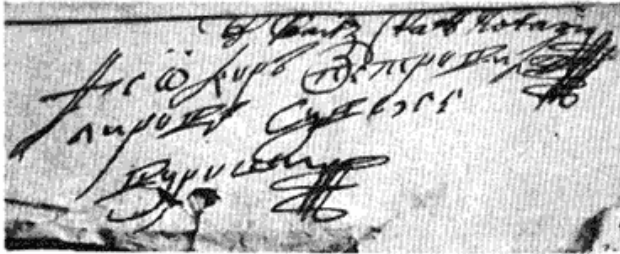
Аврам Ђурић. — Био је први биров у Београду за време аустриске владавине. На челу општине стајао је четири године. Са његовим именом сретемо се први пут у ђурчиском руфету године 1711.²³ На његовом печату уцртане су маказе.

Стефан Радивојевић. — Биће да је он онај који је 1721 године био забележен као болтација.²⁴ Биров је био две године узастопце. Године 1733 био је послан од црквене управе да по будимској епархији сакупља прилоге за довршење Саборне цркве.²⁵

Сл. 6 — Стојан Георгијевић, велики биров белиградске Савске вароши са прочи ешкоти
(Архива града Београда)

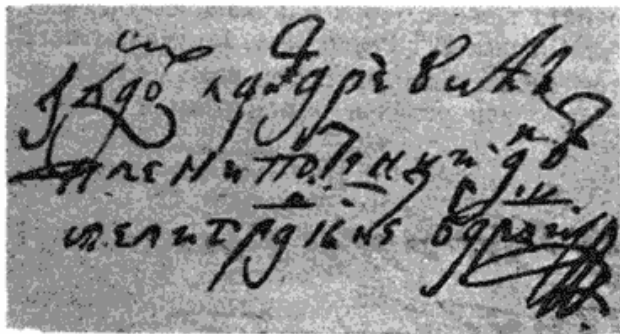
Стојан Георгијевић. — Био је биров од 1729 до 1731 године.

Антоније Јовановић. — На челу општине у Београду био је две године. То је све што знамо о њему.

Сл. 7 — Потпис Теодора Петровића
(Архива града Београда)

Теодор Петровић. — Године 1734 сакупљао је по свечарима прилоге за цркву.²⁵ Био је последњи биров у Београду за време аустријске владавине.

Сл. 8 — Потпис Адама Лазаревића
(Архива града Београда)

Адам Лазаревић. — Рећи ћемо још коју о једној веома угледној личности у јавном животу тадашњег Београда која је коришћена у специјалним мисијама. То је био Адам Лазаревић, извозник. Године 1730 налазио се трговачким послом у Грацу. Забележено је да је године 1733/34 имао 38 година. Жена му се звала Ана. Имао је шесторо деце, четворо женских, и двоје мушких. Са њиме у заједници живели су и његова мати Тода, стара 50 година, брат му Јо-

ван, и две синовнице. Имао је слугу. У његовој кући живело је те године тринаест душа.²⁷ У фебруару 1739 био је присутан при прегледу црквених рачуна као „от варошке стране комесар“.²⁸

Ешкүти. — Ешкүти „таначни“ („поштене таначи“) су били главни помагачи и заменици бирова у вршењу његових дужности. Ешкүти су бирани између таначника. Ешкүта је било два до четири. Они су били десна рука бирову при управи и суђењу.

Танач и таначници. — Мађарска реч танач значи савет, одбор. Од те речи направили су наши стари реч „утаначити“, што значи договорити. Ова реч задржала се у нашем народу, северно од Дунава и Саве до данас. Таначници су чланови ужег савета који управља општином. Ова реч је првобитно означавала све чланове савета, па и ешкүте, а касније само чланове савета. Српски израз за таначника био је кмет, али се овај постепено изгубио. Танач је био састављен од осам, десет, или дванаест чланова, како кад. Таначници су наизменично, према потреби, помагали бирову и ешкүтима у отправљању општинских послова.

Позната су нам имена само два танача; танача из године 1720, и танача из године 1732. Митрополит Мојсије Петровић је, изгледа, имена таначника побележио у својој бележници по важности појединих руфета. Ту он каже како су 28 фебруара „новопостављени господари кметови, и који будут, са господаром бировом, у суду од трговаца седети: господар Максим, хаџи Петров син; от абација господар Мишко; от терзија господар Ђиријак; од ћурчија господар Лука; от чизмеџија господар Петар; от бакала господар Срећко; от хлебара господар Никола; от Мали мумџија господар Стефан; от кујунџија господар Јован; от дрводеља господар Живан; от касапа господар Стојић; от рибара господар Дмитар; от рабација Нина; от копача Јован; от лађара Петар.“²⁹ Као што ви-

²⁵ *Ib.* 85.

²⁶ *Ib.* 86.

²⁷ *Ib.* 61.

²⁸ *Ib.* 91.

²⁹ Поповић Д., Београд пре 200 година, 108.

димо општински одбор, или танач, чинили су претставници појединих руфета.

Године 1732 били су, изгледа,²⁰ таначници у Београду хаџи-Радивоје Продановић, Михаило Јовановић, Стефан Пулић, Благоје Марковић, Тома Мишковић, Павле Димитријевић, Стојча Поповић, Митар Стојановић, Милош Божић, Никола Јовановић, Јосиф Рајковић.

Одбори. — У општини су постојали у оно време стални одбори, и одбори према потребама. Величина ових одбора и њихово трајање зависило је од природе њихових функција.

Скупштина. — Осим одбора као власт у Београду је постојала скупштина, или сабор. Уствари то је био пленум тако званих „саветних господара”. Колики је био број ових од стране власти именовано, а колико их је улазило избором, није нам познато.

Народни збор. — За изузетно важне ствари врховна власт у општини припадала је Народном збору на којем су могли учествовати сви одрасли мушкарци који су, по тадашњим схватањима, имали за то прописане услове.

Где се званичило?

Општински или „варошки дом”. — Општина је имала свој дом који је народ звао „варошки дом”. Вероватно се налазио у близини цркве и митрополије. У варошком дому се званичило. У њему се држале седнице танача и осталих одбора, и обављали сви послови, који су се односили на општину и њене становнике. У дому се налазила канцеларија и архива. У подруму се налазило „ариште” са вратима на резу.³¹ Ред у општинском дому држали су служитељи, или мали бирови, који су, вероватно, на смену, у њему и спавали.

Писари. — У општинској канцеларији најважнија личност био је писар,

касније звани нотар. Ко су били писари није нам познато. Знамо само име једног, и то последњег. То је био неки Вукашин Прокоповић, који се, и по напуштању Београда, и прелазу у Земун 1739 године потписивао као „белиградски нотариус”.

Тумачи. — Поред писара налазио се у општини и тумач или, како се онда писало и говорило, „толмач”. Тумачи су били веза између општине и немачких власти, и других институција. Није нам познато име ниједног тумача. Један од тумача ноћивао је 1724 године у општинском дому.

Служитељи. — Служитеље су тада звали, погрешно, бировима. У мађарским општинама, и у будимској српској, они су називани „кишбирови” што значи мали биров, а у Београду су их звали кратко биров, и стога су се прави бирови потписивали као „велики бирови”.

Како се званичило у српској општини у Београду?

Писати о званичењу у српској општини у Београду није лако. Док је од српске општине у Будиму сачуван цео архив из тога времена: протоколи, акта, концепти, писма, а каткада и најситније белешке, дотле је од архиве некадашње српске општине у Београду остало свега десетак аката. Свакако да у многим стварима можемо повући аналогије а да се не огрешимо о истину, али је ипак саветније мање се користити аналогијама, а више се држати чињеница. Па и на основу тих неколико чињеница, може се пружити доста поуздана слика бар неких момената.

Званичење је вршено у границама самоуправе коју је општина имала, а самоуправа Срба у Београду састојала се у томе, што су имали своје власти, које су они бирали и плаћали; званичили су на свом језику, служили својим писмом и старим календаром. Првих година то и није било званичење у правом смислу те речи, у техничким одређеним облицима и са речима тачно одређене

²⁰ Гласник СУД, друго од. IV, 144.

³¹ Гласник СУД, друго од. III, 81.

садржине, него дописивање фамилијарно, простосрдачно, добростиво. Каткада би сама странка написала оно што је требало да учини општинска власт, било писар, било биров, а биров би на писмо ставио свој приватни печат, који би значео оверу, озваничење, као што је учинио 1722 године Гаврило Рашковић на једном писму Иштока Соколовића. А било је случајева да акт, који приватно лице упути некој институцији, овери биров као 1718 године, речима: „Ја, Аврам, биров белиградски от вароши савске, потписујем се горњему писму вишега верованија ради, са осталими ешкути”. Важнија акта биров није потписивао сам, него и „са остали ешкути и таначници”, што треба схватити као израз корпоративног и колегијалног уређења општинске власти, како је то одговарало тадашњем времену. Тако се на прва два нама позната акта из 1717 и 1718 године Београдске општине потписао биров у име „све сиромашаи вароши белиградске”, „са кметови, велики же и мали”. И касније је биров, по правилу, потписивао акта „са ешкути” („прочим”) осталим („таначни”, „поште-но таначними”) или, за још већу гаран-тију, „са прочими ешкути и вас поч-тени танач”. Гаврило Рашковић је пред своју смрт потписивао акта каткада само својим потписом. Од хладног званичења нема трага. То су као нека писма између добрих пријатеља, или блиских рођака. Тако се у једном „акту” пише: „Ако мислите (по тој ствари) надаље писати, не трудите се. Ни ми не бисмо били ради том послу, како му је сама мати овамо разумела, а ми, недај Боже, нисмо никоме непријатељи”.

На прелому између тог фамилијарног и истинског званичења је један акт бирова Стојана Георгијевића из 1730 године, који је он упутио на будимског бирова „и проче господаре и ешкуте”. А пошто је адресовао писмо он је наставио: „По сих, аште бисте ради о нас разумети, до сего дне у здравју находимо се произволенијем божјим, које здравје и вашим братољубијем од Господа Бога желајемо даровати се”. А затим моли биров да распита код „грунтпоха господара Кеплера”, шта је потребно да те-

стаменат буде правно добар да после „не би што контрадиковао”. „За то молимо што би нам проинформу ваше братољубије наскоро отписали и ми пак вашим братољубијам будемо послужити, у чему нам заповедали будете. С којим остајемо башим братољубијам свакога добра желатељи”. Акта су каткада завршавана са фразом: „И спаси вас пре-благихи Христос у самиренију. Амин”.

Последњи писар Београдске општине Вукашин Прокоповић или, како се он потписивао, „нотариус”, био је прави „конфузионсрат” свога доба. Он је очевидно био школован човек, али га је то мало знања више збуњивало, него сређивало. Он је мислио да само коришћење латинских и немачких израза, и русизама, значе што и правно знање. Без потребе користио је он изразе: консеквентер, конфузија, прејудицијум, претендовати, сулицитовати, шпецијалитер, обаче, сочетати и друге, и ове гомилао а, каткада, и погрешно примењивао, тако да је и оно, што је могао рећи сасвим јасно, направио лажно учено и нејасно. Тако је у једном акту написао ову реченицу: „Такожде чрез времја сулицитацији више нежелели 100 фор. да јест он потрошил консеквентер вину нам ниже именоватого будући да реченаја вдовица со мноју законом сочетала сја в том аки би ја јему припјатствије учинил возлагајем то сему надлежит возотвјетствују”. Он је још, заједно са ешкутом Тимотијем Добрићем, по бекству из Београда, издао једно уверење у Земуну, где уствари нису могли уредовати и зато акт и почиње овом реченицом: „Ми доле потписати, не по миту, или по каквом пристрастију, но по чистој совјести и души окрштеној христијамској со сим нашим писанијем свидетелствујем”.

Из 1739 године имамо један акт написан на немачком језику, а потписан од бирова кирилицом и српски. То је било за време рата и, како је акт требало да потпише војна власт а ова није знала српски — то је акт написан на немачком језику, да би га војна власт разумела.

У каквом су односу биле српска и немачка општина није нам познато. У том правцу није нам сачуван ниједан акт.

Датуми су испочетка писани словним знацима, а касније арапским бројевима.

Печати. — Врло вероватно да нам нису познати сви печати, ни бировски, ни општински. Нама су познати само један бировски, и један општински. Писмо или акт је вредео и без потписа бирова, ако је био снабдевен печатом. Озванице је вршило стављање печата, а не потпис бирова. Првобитно је лични или бировски печат замењивао општински. Бировски је онај печат Аврама Ђурића

на којем је било уклесано: И + Х Аврам, биров. 1718. На општинском био је уклесан, као патрон општине, св. архангел Михаило, а око њега: Сеј печат Савске вароши. 1725. Овај печат био је нешто већи од динара и, по узусима тога времена, то би био мали печат. Да ли је општина имала још који печат, средњи или велики, и за језички стране, или за власти друге вероисповести и институције државне и локалне, на латинском језику — није нам познато.

Сл. 9 — Печат Стојана Вучковића, ешкута. (Архива града Београда)

Сл. 10 — Печат Општине београдске 1725 г. (Архива града Београда)

ADMINISTRATION COMMUNALE À BELGRADE PENDANT LE RÈGNE AUTRICHIEN 1718—1739

D. POPOVIĆ

La Serbie et Belgrade n'avaient pas le même régime à cette époque que la Hongrie, tout en étant gouvernés par les mêmes autorités. Belgrade était partagé en deux parties bien différentes: la partie allemande ou mieux catholique et occidentale et partie serbe, ou orthodoxe et orientale. Ces deux parties étaient presque indépendantes l'une de l'autre. Nous ignorons la raison qui incita les Autrichiens à proclamer Belgrade ville royale.

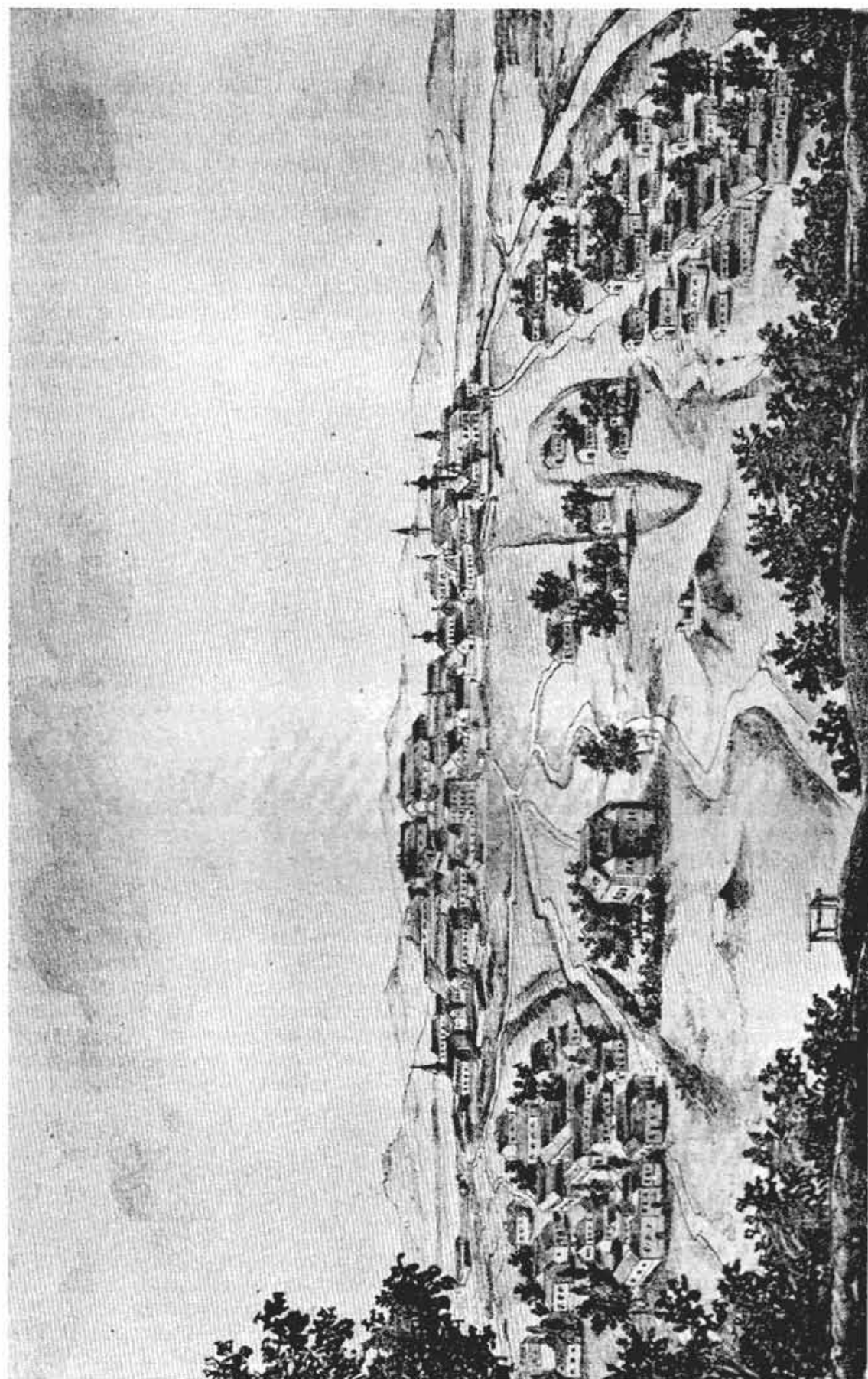
La partie serbe de Belgrade avait le régime et l'administration semblables à celles des villes allemandes du sud, ou des villes hongroises. Les titres et les institutions portaient des noms hongrois, (tanatch, turvin, echkut etc.) suivant l'exemple des communes serbes en Hongrie.

Fondant ses affirmations sur des données nouvelles l'article donne une esquisse du

système administratif en apportant de nombreux détails nouveaux. Pourtant cette étude ne peut pas être aussi détaillée que celle sur la commune de Budim, dont les archives ont été conservés, ce qui n'est pas le cas de Belgrade, où il ne reste presque rien des archives de cette époque.

Illustrations dans le texte:

- Fig. 1, 2, 3 et 4 — Signature et sceaux du commissaire Gavriilo Rašković
 Fig. 5 — Signature de Avram Djurić
 Fig. 6 — Signature de Stojan Georgijević, grand commissaire de la commune de la Save avec les environs
 Fig. 7 — Signature de Teodor Petrovič, commissaire de la commune de la Save
 Fig. 8 — Signature de Adam Lazarević
 Fig. 9 — Sceau de Stojan Vučković
 Fig. 10 — Sceau de la Mairie de Belgrade de 1725

Изглед Београда 1738 године са јужне стране, по Старовом атласу. (Музеј града Београда)
Aspect de la ville de Belgrade en 1738, du côté sud, d'après l'Atlas de Spag. (Musée de la ville de Belgrade)